

Дзігора Є.С., аспірант НГУ «ДП»

Науковий керівник: Легеза Ю.О., д.ю.н., професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права

(Національний технічний університет "Дніпровська політехніка", м. Дніпро, Україна)

ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПУ СПРАВЕДЛИВОСТІ В СИСТЕМІ ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

У статті 129 Конституції України закріплено основні конституційні засади судочинства, до яких належать:

- 1) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;
- 2) забезпечення доведеності вини;
- 3) змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;
- 4) підтримання публічного обвинувачення в суді прокурором;
- 5) забезпечення обвинуваченому права на захист;
- 6) гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;
- 7) розумні строки розгляду справи судом;
- 8) забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення;
- 9) обов'язковість судового рішення [1].

Крім того у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (преамбула, стаття 6) закріплено такі основні принципи, що повинні застосовуватися і при здійсненні адміністративного судочинства:

- 1) верховенство права;
- 2) справедливий і відкритий судовий розгляд;
- 3) розгляд упродовж розумного строку;
- 4) незалежність і безсторонність суду;
- 5) публічність проголошення судового рішення [2].

Відповідно до Основного Закону у нормативно-правових актах можуть бути визначені інші засади судочинства, залежно від спеціалізації суду.

Зокрема у Кодексі адміністративного судочинства України закріплено основні принципи здійснення правосуддя в адміністративних судах, якими є:

- 1) верховенство права;
- 2) законність;
- 3) рівність усіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом;
- 4) змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування усіх обставин у справі;
- 5) гласність і відкритість адміністративного процесу;
- 6) забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішень адміністративного суду;
- 7) обов'язковість судових рішень [3].

Оскільки принципи адміністративного судочинства, які закріплені в КАС України, є нормами прямої дії, вони можуть застосовуватися безпосередньо і не обов'язково у сукупності з визначеною нормою. Більше того варто підкреслити, що наведений перелік не є вичерпним.

Діяльність адміністративного суду оснований як на загальних принципах судочинства, так і на спеціальних принципах, які відображають виключно природу адміністративного судочинства. Традиційно до загальних принципів судочинства відносять принципи: верховенства права, законності, рівності учасників судового

процесу перед законом і судом, змагальності сторін; диспозитивності, гласності та відкритості, забезпечення апеляційного та касаційного оскарження судових рішень, обов'язковості судових рішень. Особливим принципом, притаманним лише адміністративному судочинству, є принцип офіційного з'ясування обставин у справі, або принцип офіційності, який зумовлено предметом адміністративної юрисдикції та завданням адміністративного судочинства.

Принцип справедливості має особливе значення в адміністративному судочинстві. Проте, необхідно підкреслити, що процесуальна справедливість є одним з найважливіших принципів адміністративного судочинства, оскільки її сутність полягає в тому, що кожна особа, чії права та інтереси порушено, повинна бути «попереджена» про це. Наприклад кожен, чії права та інтереси зачіпає адміністративний акт чи дія, повинен бути попереджений про цей акт, особливо якщо він має негативний вплив на приватну особу, або про «втручання» у сферу приватних інтересів особи за ініціативи суб'єкта владних повноважень. Водночас суб'єкт владних повноважень повинен мати можливість висловити свої аргументи, міркування, надати докази [4].

Принцип справедливості набуває особливого значення у відносинах, де суб'єкти владних повноважень відповідно до чинного законодавства наділені дискрецією, утім ця дискреція має бути контрольована, щоб обмежити свавілля з боку органів влади.

Саме принцип справедливості відіграє важливу роль в аспекті встановлення контрольованої дискреції шляхом запровадження принципів і правил, які становлять справедливу процедуру для вчинення дій суб'єктом владних повноважень. Практика ЄСПЛ також говорить про те, що національне законодавство повинне визначати межі та спосіб здійснення дискреційних повноважень органів влади для того, щоб забезпечувати той мінімальний рівень захисту, на який особи мають право згідно з принципом верховенства права в демократичному суспільстві [5].

Перелік посилань

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
3. Кодекс адміністративного судочинства України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
4. Основні принципи, що допоможуть повернути довіру до вітчизняної Феміди. URL: https://zib.com.ua/ua/132873-osnovni_principi_scho_dopomozhut_povernuti_doviru_do_sudovoi.html
5. Справа «Свято-Михайлівська Парафія проти України». (Заява № 77703/01) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_254#Text.